

УДК 811.161.2'282:81'36

DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2025.32.337333>

Л. Я. Колєсник,

канд. філол. наук,

Інститут української мови Національної академії наук України,

науковий співробітник відділу діалектології

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3321-2942>

ГРАМАТИЧНА ВАРІАНТНІСТЬ У ГУЦУЛЬСЬКИХ ГОВІРКАХ ПІВНІЧНОЇ БУКОВИНИ

Стаття присвячена дослідженню граматичної варіантності в сучасних гуцульських говірках Північної Буковини. Мета студії полягала в докладному аналізі варіантів граматичних форм гуцульських говірок Північної Буковини. Об'єктом дослідження

є граматична система гуцульських говірок окресленого. Матеріалом для дослідження слугували авторські записи з низки говірок колишнього Путильського району Чернівецької області, зокрема спонтанні діалектні наративи. На основі докладного аналізу записаних діалектних текстів схарактеризовано типові граматичні особливості цих говірок, наголошено на функціонуванні цих рис у мовленні носіїв говору – представників старшого й середнього поколінь. Для збору фактичного матеріалу застосовано метод цілеспрямованого інтерв'ю, для аналізу граматичних рис – описовий, зіставний та порівняльний методи.

Серед граматичних особливостей описано рід і число іменників (залишки двоїни, пошання множини), ступенювання прикметників, функціонування займенників, зокрема давніх коротких форм, та специфічних числівникових форм. Подано низку діалектних прислівників, вживаних у мовленні діалектоносіїв. Проаналізовано частотні прояви варіантності у словозміні іменних частин мови в говірках. Докладно схарактеризовано систему діалектного дієслова та дієвідмінювання.

Порівняння проявів таких граматичних рис на сучасному етапі з даними попередніх досліджень засвідчує їх динаміку. Закцентовано на збереженні архаїчних діалектних граматичних форм в обстежених говірках. Окреслено перспективи студій гуцульських говірок, зокрема дослідження частотності прояву граматичних варіантів у канві діалектних текстів та з'ясування впливу власне внутрішньомовних чинників на постання такого варіювання в говірках.

Ключові слова: говірка, гуцульські говірки, варіювання, варіантність, словозміна, Північна Буковина.

L. Ya. Koliesnik,

Candidate of Philology,

Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine,

Researcher, Department of Dialectology

GRAMMATICAL VARIATION IN THE HUTSUL DIALECTS OF NORTHERN BUKOVYNA

The article is devoted to the study of grammatical variation in the modern Hutsul dialects of Northern Bukovyna. The aim of the study is to provide a detailed analysis of the variants of grammatical forms found in these dialects. The object of the study is the grammatical system of the Hutsul dialects under consideration. The material for the study consists of the author's recordings from several dialects of the former Putyla district of the Chernivtsi region, in particular, spontaneous dialectal narratives. Based on a detailed analysis of these recorded dialect texts, the typical grammatical features of the dialects are characterized, with particular emphasis on the use of these features in the speech of dialect speakers—representatives of the older and middle generations. To collect factual

material, the method of targeted interviews was employed, and to analyze grammatical features, descriptive, comparative, and juxtapositional methods were used.

Among the grammatical features described are the gender and number of nouns (remnants of dual forms, honorific plural), degrees of comparison of adjectives, the use of pronouns (including ancient short forms), and specific forms of numerals. A number of dialect adverbs used in everyday speech are also presented. The frequency of variations in the inflection of nominal parts of speech is analyzed. The system of dialect verbs and their conjugation is described in detail.

A comparison of these grammatical features at the present stage with data from previous studies demonstrates their dynamics over time. Special emphasis is placed on the preservation of archaic grammatical forms in the dialects studied. The article also outlines prospects for further studies of Hutsul dialects, in particular research into the frequency of grammatical variants in dialect texts and the influence of intralinguistic factors on the emergence of such variation.

Key words: dialect, Hutsul dialects, variation, grammatical variants, inflection, Northern Bukovina.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Існування варіантів у межах діалектних систем є закономірним наслідком дії варіювання як базової властивості будь-якої діалектної одиниці, відтак наявність варіантів притаманна кожному із рівнів діалектної мови. Найбільша стійкість граматичної системи властива південно-західним говорам української мови, однак це не означає відсутності варіювання на їх граматичному рівні.

Гуцульські говірки, з-поміж інших діалектів південно-західного ареалу, позначені наявністю архаїчних граматичних форм, що збереглися в цьому регіоні завдяки позамоовним чинникам – віддаленості їх від центру, утрудненістю міжговіркових контактів тощо. Зрештою, українське передгір'я, до якого належать обстежувані говірки, є ареалом активної взаємодії різноманітних мов і культур [3, с. 14]. Нині пізнання причин таких змін «...поступово розширилося від урахування екстралінгвальних чинників до власне лінгвальних, до оцінки результатів мовних змін у просторі й часі як продукту складної взаємодії позамоовних (зокрема й психологічних), зовнішньомовних і внутрішньомовних факторів» [4, с. 19].

Аналіз досліджень проблеми. Граматичний рівень говірок Північної Буковини, зокрема гуцульських, докладно проаналізував у своїх працях К. Ф. Герман. Його докторська дисертація була присвячена описові функціонування складного речення [1]. Граматичний рівень говірок представлено в Атласі українських говірок Північної Буковини (далі – АУГПБ), зокрема другий том укладено на матеріалах скартографованих явищ словозміни в говірках, що є безумовною перевагою для сучасних студій, оскільки уможливлює дослідження динаміки граматичних рис. З'ясування цього аспекту можливе лише за наявності ґрунтовної фактологічної бази – корпусу діалектних текстів, адже саме в діалектному тексті, що є писемною інтерпретацією

невимушеного спонтанного мовлення, можна спостерігати буття діалектної одиниці в її природньому вияві.

Мета розвідки – проаналізувати варіанти граматичних форм гуцульських говірок Північної Буковини. Досягнення мети передбачало виконання низки **завдань**: записати й упорядкувати корпус діалектних текстів із говірок; виокремити діалектні граматичні риси із транскрибованих діалектних текстів; докладно проаналізувати записаний діалектний матеріал, на основі зіставлення і порівнянь висновкувати про динаміку граматичних рис у сучасних говіркових системах. Ці завдання зреалізовано завдяки використанню загальнонаукових **методів** синтезу й аналізу, провідними в дослідженні є описовий, зіставний і порівняльний методи. Діалектний матеріал записано шляхом провокування спонтанного діалектного мовлення та методом цілеспрямованого інтерв'ю, із транскрибованих текстів діалектні риси виокремлено методом суцільної вибірки.

Об'єктом дослідження є граматична система гуцульських говірок Північної Буковини.

Предмет дослідження – граматичні риси, оприявлені в мовленні сучасних діалектоносіїв гуцульських говірок окресленого терену.

Фактичний матеріал і джерельна база. В основі спостережень над варіантністю граматичних одиниць – діалектні тексти, записані в говірках Путильщини (сс. Дихтинець, Довгопілля, Киселиці, Розтоки, Сергії, Усть-Путила, Шепіт, Яблуниця) в 2017 році, раніше у Вишницькому районі (с. Іспас)¹; загальна тривалість звучання – понад 30 годин. Також залучено тексти, представлені у хрестоматії буковинських говірок [БГ].

Дослідження граматичної системи гуцульських говірок має **теоретичну** і **практичну цінність**, що полягає в поповненні емпіричної бази для наступних досліджень, з'ясуванні динаміки граматичних рис говірок і проєктуванні шляхів розвитку говірок як діалектних систем на сучасному етапі. **Наукова новизна** полягає в поглибленні аналізу граматичних діалектних явищ.

Виклад основного матеріалу. Серед основних граматичних ознак, властивих гуцульським говіркам Північної Буковини, К. Ф. Герман виокремив особливості словозміни самостійних частин мови та на низці карт проілюстрував функціонування службових частин мови [АУГПБ].

Серед граматичних особливостей іменників у гуцульських говірках Північної Буковини на сучасному етапі відзначаємо залишки форм двоїни іменників чоловічого, жіночого й середнього родів. Ці форми властиві не лише для гуцульських говірок, фіксуємо їх і в суміжних буковинських і покутських говірках, однак, якщо для ім. жіноч. р. це безальтернативні форми, напр., *дві руки*, то для чоловіч. і серед. р. можливі варіанти: напр., чоловіч. р. *два брати* / *два брак'а* (у низці говірок функціонують як паралельні), для серед. р.: *двоє коліс* / *дві колесі* / *два колеса*, перший із яких найбільш поширений

¹ Список н. пп. та їх скорочень див. у кінці статті. Записані матеріали зберігаються в архіві авторки та Українському діалектному фонофонді в Інституті української мови НАН України.

[АУГПБ, кк. 1–3, 23]. У діалектних текстах виявлено низку прикладів двоїни ім. жін. р., напр., *дві ко́рові і́ роду́чі тре́малиє* (Дх, УсП), *дві пи́л'усткі* (УсП), *дві бри́гаді* (УсП), *дві́ три го́ди́ні* (УсП, Яб), *три до́н'ці́ і́ си́н* (УсП), *шті́р'і́ куро́ці* (Яб), *шті́ри до́йчи́ні* (Яб), *шті́ри йа́лиці* (Шпт), щодо чоловічого роду таких форм спостережено менше, напр., *поси́лайи́ два́ й'уди́ ў́ с'тарос'ти* (Шпт), *два́ й'ал'ці* (Іс).

Для іменників сер. р. у гуцульських говірках відзначаємо послідовну відсутність подовження і паралельні закінчення **-є /-я**: *пид'вали́н'є* (Ксл), *с'писан'а* (Шпт), *ў́ го́в'ін'і* (Ксл), *го́в'ін'є́ йе́ й'ерет* 'Паско́й (Шпт), *благосло́вен'є́ ў́ Йо́га* (Ксл), *риш'тован'є́ дла́ й'музи́ки* (Шпт), *нап'раўлен'є́ ў́ Пу́тилу* (УсП), *ви́с'іл'є́ йо́му зро́биў* (Яб), *граў на ве́с'іл'у* (Яб), *ве́с'іл'є́ поч'є́на́лоси* (Шпт), *та́к'є́ бу́ло жи́т'а* (УсП), *тво́йє́ тирп'і́н'а* (УсП), *без по́н'ат'а* (Шпт), *по́н'ат'а́ ни́ й'ма́є* (УсП), *з'на́ле́ йа́ке́ з'і́л'є́ б'рату́є* (Яб), *йа́ зна́н'є́ ни́ да́ваў* (УсП), *моло́д'ож ни́ й'ма́є ни́й'є́кого́ за́н'ат'а* (УсП), *ка́зати́ й'казан'є́* (Іс), *й'п'і́сл'є́ в'і́н'ч'є́н'є́* (Іс, Шпт), *с цибу́лин'а* (Стб), *ви́лике́ з'на́ч'ін'є́* (Ксл), *ново́с'іл'а* (Шпт), *в'є́с'є́ке́ з'б'і́ж'і́* (Ксл), *заўй'єзуван'є́ й'хати* (Ксл).

Відзначаємо так зване сплутування родів іменників: *на́ й'і́тру во́ди* (Стб), *й'к'інска́й во́лос* (Стб), *сто́ т'ри́ц'і́т' два́ з'ри́єўн'і́* (УсП), *у Пу́тило́ві* (УсП).

У системі словозміни іменних частин мови, зокрема іменників, у гуцульських говірках зауважуємо деякі відмінкові форми, що зумовлені їхніми фонетичними особливостями, напр. Д. в. мн. іменників І відміни мішаної групи: *й'ме́жам* / *й'ме́ж'єм* / *й'ме́ж'ам* [АУГПБ, к. 20], Н. в. одн. іменників ІІ відміни м'якої групи: *к'і́нєц' / к'і́нєц' / ко́нєц' / ко́нєц' / ки́н'єц* [АУГПБ, к. 25].

Щодо особливостей відмінкових форм іменників виокремимо:

- форми Н. в. мн. ім. ІІ відміни на **-а** на противагу літературному **-і**: *штабе́л'а й'то́жиє́ й'бу́ли* (УсП), *де́р'жа́ва ко́р'ма да́вала* (УсП), що трактуємо як наслідок впливу російської мови;
- варіантність форм Д. в. — М. в. ім. І відміни [АУГПБ, кк. 9; 34] із закінченнями **-у** / **-і** / зрідка **-у**: *(на) моло́ди́циє́, (на) ме́ж'и* / *(на) моло́ди́ці́, (на) ме́ж'і́* [АУГПБ, к. 9]. У діалектних текстах спостережено переважання закінчення **-и**: *по́вер'ха́ по́ зем'ні́* (Шпт), *ў́ л'і́карни́є ро́би́ла* (УсП), *на до́ло́ни* (УсП), *на гра́ниці* (Яб), *на одні́ в'у́лиці́* (УсП), *на ду́ши* (УсП); і ІІ відміни: *(на) к'і́н'ці́* (Стб) *на й'є́й'ці́* (Стб), *си́д'і́ла на й'м'і́сци* (Ксл, УсП), *у́ й'по́ли́ бу́ло й'коло́ й'чо́го ро́бити́* (Ксл) [АУГПБ, к. 34], *на пле́чу* (Шпт). Д. в. ім. І відміни мн. маркований закінченням **-им**, напр. *й'і́ти́єм, й'у́ди́єм* [АУГПБ, кк. 18–19]: *да́вали й'л'уді́м по́ й'є́т' к'і́лоз'рам* (Дх). У М. в. ім. ІІ мн. відзначено закінчення **-и** на противагу літературному **-і**: *к'і́н'ці́ ў́б'ру́буйут* (Яб), *три́ дни́* (Шпт);
- варіантність закінчень іменників жін. р. І відміни одн.: **-оў** [АУГПБ, кк. 11–12] / **-єў** / **-ив** [АУГПБ, кк. 13–14]: *на́с з й'мамо́ў й'висе́ли́ли* (УсП), *й'д'і́до з й'бабо́ў* (УсП), *п'ідор'вес'и́ з та́коў ро́бото́ў* (УсП), *з'ди́баласи́ с с'во́йоў й'до́ли́ў* (УсП), *с шорст'і́коў шкарп'у́поў* (Стб), *й'вима́ш'є́ну о́ливо́ў* (Яб), *с'во́йоў й'й'до́ў* (Плс), *п'ше́ни́цеў* (Ксл), *з й'Бо́жоў й'помі́чу* (Ксл), *во́лч'о́коў а́бо в'ир'веч'о́коў* (Ксл), *го́р'і́хово́ў ко́роў* (Ксл), *й'го́рш'є́ з во́доў* (Ксл), *с'мерт'о́ў* (УсП). Спільні форми

з літературною мовою на **-ою** теж трапляються, однак значно рідше: *йа 'роб-йу ш'вач'койу* (УсП);

- паралельні форм Д. в. / М. в. іменників II відміни одн. із закінченнями **-ови / -у** [АУГПБ, кк. 27–28], **-еву / -у** [АУГПБ, к. 29] із чітким переважанням першого, що засвідчують приклади із текстів: *'матови* (УсП, Яб): *сл'ози 'капа-йут на 'рук'і 'матови* (УсП), *'д'акувала 'матови за на'уку та'ку* (УсП), *йа на'пи'шу чолов'ікови* (УсП), *ди'ректорови каже* (УсП), *Иван Иванови н'и пла'т'и'у* (УсП), *'другови ска'за'у* (УсП), *'майстрови да'вали ши'рин'ку* (Стб), *ка'за'у Васи'леви* (УсП), *да'у ко'неви* (Ср, УсП), *'кождому 'гостеви* (Шпт). Лише 1 раз відзначено варіантне закінчення **-ові**: *'мамц'і н'и'си там б'ратиков'і / сист'р'і* (УсП), хоча в мовленні цього діалектоносія переважають форми на **-ови / -еву**: *б'ратови 'було ли'ше п'йет' 'рок'і'у* (УсП);
- форма Ор. в. іменників чол. р. одн. із закінчення **-ем**: *тка'чем, к'ін'цем* [АУГПБ, кк. 32–33]:
 - форми Р. в. — М. в. ім. жін. р. III відміни одн. на **-и**: *ста'кан 'соли* (Двг), *до с'мерти дожи'вала з 'д'іт'ми'є* (Ср), *а'би'є Бох боро'ни'є'у 'кождого 'темного 'ворога вит на'гло'и с'мерти та'й вид у'с'еко'и' 'напаст'и'є* (УсП), *'тихника безо'пасности* (УсП), *ни'ма 'веселости* (УсП), *на доло'ни* (УсП), *на ду'ши* (УсП). Р. в. мн. таких іменників позначений закінченням **-иї**: *'зати'и н'и 'було* (УсП);
 - паралельні форми Ор. в. ім. III відміни одн. із подовженням та закінченнями **-е'у / -о'у**: *'т'ін'и'у / 'т'іне'у', 'т'ін'о'у* із переважанням першої [АУГПБ, кк. 38–39], напр., *ут'у'гу'є та'к'і з е'ран'у* (УсП), *пери'терли с 'соли'є'у* (Дх), *та'ко'у л'у'д'ина с'мерт'о'у мае пи'ти* (УсП).

У гуцульських говірках усі без винятку записані мовці послідовно вживають Кл. форму іменників власних імен і загальних назв (назв осіб за статтю, сімейним станом тощо): *йек йа 'можу вит 'теби витка'затиси / д'и'т'ино мо'йа?* (УсП), *Ма'рус'о* (УсП), *де ти / Ма'рус'ко?* (УсП), *ни'коли 'цего ни 'буди / 'татку* (УсП), зокрема у вигуках: *'земни / просту'писи!* (Шпт), *'жиночко 'добра!* (УсП). У АУГПБ цій формі присвячена к. 35, що ілюструє Кл. відм. іменника чол. р. у множині *бра'ти, бра'тови'є // бра'ти, бра'т'і'к'ја, бра'тови'є*. На жаль, у корпусі опрацьованих текстів жодного разу не відзначено варіант *бра'тови'є*.

У канві діалектних текстів виявлено форми пошанної множини, які властиві загалом для говірок південно-західного регіону, хоча, як свідчать атлас [АУГПБ, к. 42] і опрацьовані тексти, такі форми в гуцульських говірках Північної Буковини трапляються рідше, ніж у суміжних буковинських і покутських говірках, напр., *'тато кла'д'є на ко'л'іна* (УсП), у *л'і'ру 'д'ідо 'г'райут* (Яб), *св'іш'чен:ик св'і'ти'єли 'хату* (Яб). До недавнього часу в говірках поширеним було звертання на Ви до батьків: *'татку / ц'і'лу'у 'вашу 'руку і вам 'д'аку'у за 'вашу на'уку* (УсП).

Зауважено відмінювання невідмінюваних слів, напр., *чуў по 'рад'іу* (УсП) і уникання діалектоносіїв відмінювати іменники сер. р. IV відміни: *ў нас у'с'ак'і ім'а тут ѡе / у'с'ак'і ім'а / ѡ'ак'і хто хо'т'іў та'к'і клаў / с'лависи 'Ана і Ма'р'іа* (Шпт).

Щодо системи прикметників відзначено відсутність м'якості в прикметниковому суфіксі **-ськ-**: *на верховинському участку* (УсП), *кутському ѡа знан'є ни да'ваў* (УсП), *гуцулські попо'їтки* (Плс), *зав'євалиси по молодецьки* (Ксл), *на'род гир'с'кії* (Ксл) та усичення прикінцевого *ў* у відмінкових формах: *на т'рєт'і 'табл'і* (УсП), *'бігали ў 'біл'і ў'бер'і* (Ксл).

Ступені порівняння утворюють за допомогою варіантних способів – використання суфіксів **-ш-** / **-іш-** (напр., *більший, розумніший*) чи частки **май** (напр., *ма'ї ве'лики'є, ма'ї ро'зумни'є*) [АУГПБ, к. 52], напр., *здо'рова / здо'ров'іша* (УсП), *'були м'н'єкш'і* (Ксл), *ви ма'ї моло'д'і* (УсП), *бу'ў ма'ї та'к'и'є'і 'шустри'ї* (УсП). Це ж стосується ступенювання прислівників: *с'тало ма'ї м'н'єкши* (УсП), *'хочут 'жити ўже ма'ї роскошн'іше* (УсП), *ма'ї к'рашче же'ў* (УсП) // *'в'ішла да'раба тут на ше'роке ма'ї* (УсП), *дис ма'ї ду'леко* (УсП).

Запозичену частку **май** використовують також для підсилення якості прикметників, які не творять ступенів: *ѡа ма'ї була чорн'ава / а та ма'ї б'ілен'ка* (УсП). Важливо, що для творення найвищого ступеня фіксуємо вживання пілсилювальної частки **шо**, напр., *шо'на'їгирши по'роти'є* (УсП), *шо'на'їл'іпшу ў'бер'у* (Ксл). Іноді вона є семантично надлишковою, напр., *ма'ї т'рошк'і си'р'ішча* (УсП), *ткан' ма'ї 'тонша* (УсП).

Крім того частку **май** вживають не лише із прикметниками, що засвідчує атлас [АУГПБ, к. 165]: *їшли де 'було ма'ї хл'їб* (Двг), *хо'дили ма'ї* (Ср). Це явище характерне для буковинських говірок і для покутських говірок, хоча й меншою мірою [Колеснік].

Літературні форми із частками *більш / менш* майже не властиві [АУГПБ, к. 56], хоча, звичайно, в говірках як системи вони є.

Помічено проникнення семантично надлишкових форм, які і з погляду літературної мови є неправильними: *'сама на'їл'іп'іша оти'пер жи'є'ітуха* (УсП).

Для підсилення якості прикметників вживають також запозичені частки **моц / феуіст**, які в говірках є частотнішими у вживанні, ніж власне українські елементи. Для окресленого ареалу взаємодія суміжних мов є важливим чинником появи варіантів у номінації реалій, зрештою «континуум кожної діалектної мови постійно пронизують на різну глибину елементи інших мов» [2, с. 185]. Хоча на картах [АУГПБ, кк. 59–60] ці частки позначені як паралельно вживані, відзначаємо переважання другої, напр., *та'ких х'лопц'іў 'було фист'* (Яб), *х'лопц'іў ў нас пи'є'шло фест'* 'в'іц'іў (Яб). У говірках вона також функціонує у значенні прислівника **дуже**: *пе'ў ѡа фист'* (УсП), *б'їдуют нив'іст'ік'и'є 'тоже фист'* (УсП). Як інтенсифікатор використовують прислівник **дбста** 'досить': *'доста гу'стоў* (Ксл), як деінтенсифікатор – прислівник **лєда** 'трохи, ледь': *'леда 'тепле* (Ксл).

Серед граматичних форм числівників традиційно привертають увагу числівники 1, 4, 16, 50, 60, 90, 200 [АУГПБ, к. 66–77]. Закцентуємо на поширенні форм *де'ўїде'с'єк', де'ўїде'с'єт'*, рідше – *де'ўїа'носто* [АУГПБ, к. 73], *д'єасто* (найпоширеніша) / *д'є'іста, д'є'іск'і* [АУГПБ, к. 74].

У складених числівниках вживають сполучник *і*: відзначено паралельне вживання варіантів: з і без сполучника [АУГПБ, к. 76], напр., *сто т'риц'ім' два з'ри'є'н'і* (УсП) // *д'вац'ім' і шестиро д'їт'иї* (Яб), *в'іс'імдел'ат і першій* (Яб), *т'риц'ім' і ш'тири іроку видроблено* (Ср).

У АГПБ зафіксовано давню граматичну форму дробового числівника два з половиною: *п'їўтрета / п'їўтри'є'к'а* [АУГПБ, к. 77], поширену лише в досліджуваному ареалі. На жаль, у корпусі записаних текстів цей оригінальний варіант не траплявся, зафіксовано лише форму *два с половиною* (УсП).

Серед особливостей займенників у гуцульських говірках відзначимо давні короткі форми особових займенників:

- Н. в. займенника *вона* має безальтернативну форму *у'на* (*ўна*) [АУГПБ, к. 86], мн. *у'ни* [АУГПБ, к. 91]: *ўни ѡак хал'нули 'в'ідра* (Дх), *ўни 'були 'добр'і дл'а 'мени* (УсП);
- Р. в. — Д. в. займенника *ми*: *ме'н'ї / ми* [АУГПБ, к. 78];
- Р. в. займенників *в'ін* (к. 84): *го* (у всіх гуц. гов.) // *їго* (Вжн, Яб), *йо'го* (Двг), *йї'го* (Рз, Дх); *вона* — *її*: *хт'ї'ў її* (Дхт);
- Д. в. займенника *в'ін*: переважає форма *їму*, у кількох говірках відзначено усічену форму *му* (УсП, ДлШ); *во'на*: *їл'її // її*: *їдали їл'її / даї її* [АУГПБ, к. 87]. Як засвідчують тексти, в усному мовленні переважає коротка форма.
- Зн. в. займенника *ти*: *ти'є'бе // т'ї*, рідше *т'а* [АУГПБ, к. 83]; *вона*: у всіх говірках відзначено паралельне вживання повної і короткої форми: *зл'ану'ї на 'нейї / на н'у* [АУГПБ, к. 88], напр., *їви'ха'ї на н'у* (Дхт);
- Р. в. присвійного займенника *своя*: *с 'своїї ру'ки* (Шпт);
- Д. в. зворотного займенника *себе* — *си* 'собі': *моло'ко си ски'сало* (Плс);
- Заперечні займенники в говірках утворені за допомогою частки *ни*: *ни'кому ни'чо ни ка'жи* (Дхт, Шпт).

Атлас засвідчує варіантність граматичних форм вказівних займенників, паралельне вживання в одній говірці як системи форм *цеї / оцеї / цес* [АУГПБ, к. 94], *цеї / оцеї / цисей* [АУГПБ, к. 94]; *ц'а / цу'є'с'а* [АУГПБ, к. 96], *це / цу'се* [АУГПБ, к. 99], що протиставляє гуцульські говірки іншим, поширеним на території Чернівецьчини. На жаль, констатуємо зменшення вживання форм *цес, цисей* на сучасному етапі.

Як і в інших говірках південно-західного наріччя, відзначено редуplikовані форми займенників, зокрема вказівних: *це'це раї ц'їлиї* (УсП). Редуplikовані форми вказівних займенників *та, то*: *то'та* [АУГПБ, к. 10], *то'то* [АУГПБ, к. 103], мн. *то'т'ї / то'ти* [АУГПБ, к. 104] активно функціонують і навіть переважають у вжитку: *приш'ли'є то'ти зл'од'їїї* (Двг), *то'ти нит'ки с'їлєти сходилиси* (Яб), *пиш'ла їа їмижи то'ти москал'к'и* (УсП), *їа би то'т'и 'коўбки ко'ч'ила* (УсП), *з'р'ї'їу то'ти ут'ї'є'ї* (УсП), *доку'менти то'т'и* (УсП).

У діалектних текстах зафіксовано низку оригінальних діалектних прислівників, напр., *на'рано* 'вранці' (Іс), *ви'так* 'далі' (ДлШпт, Ксл, Стб), *їлихо* 'погано': *їлихо три'майєси к'раска* (Стб) [БГ, с. 179], *му'сово* 'примусово' (Ксл), *ба'єацко* 'багато'

(Ксл), *запусти* 'безплатно': *ме запусти робели* (УсП); *на п'їхоту* 'пішки' (УсП): *їшли* у *на п'їхоту* (УсП), *насе'їтку* 'абсолютно': *насе'їтку н'їчо* (УсП), *водно* 'постійно' (Дхт, Ксл): *водно було ш'ес'к'є* (Дхт) [БГ, с. 332], *водно р'ва'їси т'їкати над'вир* (Дхт) [БГ, с. 332]; місця і напрямку руху: *вици'ї* (*вици'ї*) 'звідси' (УсП): *вици'ї по румунски го'воримо туда* (УсП), *вит'и'ї* 'звідти' (УсП), *їезди* 'ось тут': *ага їезди тил'їфон* (УсП), *їенди'во* 'ось там' (УсП) *їендички* (*їендичк'ї*) 'ось там': *їендичк'ї мали* (УсП), *бу'ї* *їендички* (УсП); *д'гор'ї*, *гор'ї* 'високо вгорі': *там д'гор'ї було* *їполи* (УсП), *и'д'и* *їгор'ї* (УсП), *їбули* *їгор'ї* (УсП). Деякі прислівники багатозначні, напр., *вер* 'зверху': *їбула га'мованка вер* *їмосту* (УсП), *вер* *їберега вер ска'ли* (УсП), *вер* 'більше': *сп'лави'ти вер в'їс'їм'сот* (УсП).

Деякі прислівники виявлено у формі ступенів порівняння: *с'корши* 'швидше' (Іс), *їбирше* (Шпт) / *їб'їрше* 'більше' (Дхт): *води ста'вало їбирше* (Стб) [БГ, с. 101], *з'вишче* 'вище': *з'вишче за'п'ра'їк'и* (УсП).

Найбільше варіативних особливостей спостережено в системі дієслова гуцульських говірок.

В усному мовленні діалектоносіїв трапляються давні інфінітиви на - **чи**, напр., *їб'чи*, *бере'чи*, *пел'чи*, *с'їчи* [АУГПБ, кк. 114–117]; у деяких випадках засвідчено безальтернативне поширення, напр., *ви'полочи* 'випрати' (Яб), *їб'чи* 'бігти': *їа їбуду їб'чи за ївами* (Яб), *те'чи* (*ти'чи*) перен. 'швидко йти': *ти їгоден ти'чи т* *їхат'ї?* (Яб); *зав'єр'єче* 'закинути' *їпоза їши'їу* (Дхт).

У дієвідмінюванні спостережено відсутність чергувань при творенні форм особових форм 1 ос. одн.: *са'д'у* 'саджая' *са'ма* (Шпт), *на їлавици си'д'у* 'сиджу' (УсП), *си'жу* 'тс.' *со'б'ї* (УсП) та 3 ос. мн. *їдал'ї ви'м'їс'їу'їут* 'вимішую' (Яб).

Натомість виявлено форми із чергуванням, яке невластиве для літературного стандарту: *ви'їхжут над'вир* (Шпт). Рідше, але трапляються форми з регулярним чергуванням, напр., *їа ти'бе їрошу* (УсП). Послідовною є відсутність чергування губних зі сполукою **губний** + **ї** у дієсловах II дієвідміни [АУГПБ, к. 123] у формах 1–3 ос. одн.: *тирп'їу* *їже і їлачу* (УсП), *їа їди'їу'їси* (УсП), *ни їроб'їу* (Яб), *їе ма'л'ї* *їроши* *їроб'їу за ма'л'ї* / *їе ве'ли'к'ї* *їроб'їу за ве'ли'к'ї* (УсП), *стра'шен'є* *їл'їб'їу* (Шпт), *два к'їломитри пл'їїеш* (УсП), *сл'ї'ївиразно ни вимо'ї'їє* (Дхт) та 3 ос. мн.: *с'їли'їє* 'сиплять' *ї їбой'їни'ї о'їрип* (Ксл), *так їроб'їет* 'роблять' (Шпт).

Так само таке чергування відсутнє у формах дієслів минулого часу: *чоло'в'їк зароб'їє'ї со'б'ї* (Яб), *зароб'їєла* (Двг), *на чужу фа'м'їл'ї'їу перероб'їєла* (УсП), *їл'їди зароб'їєли* (Ср), *зароб'їєли ту ко'л'їку* (УсП), *їродич'ї заста'ї'їали* (Шпт), *об'їєзували курме'їєм* (ДлШпт), *в'їзали їфусточку аїбо рушни'їчок* (Шпт), майбутнього часу: *їни ти'бе по'л'їуб'їє* (УсП) і навіть в інфінітиві: *в'їд'роб'їєти* (Яб), *одни їпомежи д'руг'ї ходили спра'ї'їєти* (Яб), *поч'єна'їут виро'їєти* (Яб).

Відзначено паралельне вживання форм із закінченням - **т** і без нього у формах 2 ос. одн. теперішнього часу, напр. *не'се* // *не'сет* [АУГПБ, к. 126]. Серед говірок, поширених у межах Північної Буковини, форми з кінцевим - **т** у 3 ос. одн. теперішнього часу поширені лише в гуцульських говірках. Ця риса протиставляє гуцульські говірки

власне буковинським говіркам [АУГПБ, к. 127], де поширені форми без кінцевого **-т**, напр., *ходи, носи*. Флексивні форми мають регулярні прояви в діалектних текстах, напр., *на сьогоднішній день так ідет* (Дх), *ітато ідет з імамоу з ід'їчиноу на слово* (Шпт), *кузут іп'їет* (Яб), *пїет старїй / пїет ітемно* (Яб), *шош зачїпает говори'ти* (УсП), *участкові ми'не кличит?* (УсП), *не'в'їстка дес п'риідет* (УсП), *во'на ну'ч'о ни з'найит* (УсП), *їдет з неу вже До'к'їа* (УсП), *тол'бі кол'їка кре'вава ідет* (УсП), *о'це шо тил'пер ідет* (УсП), *вин кажет* (Яб), *хлопчик о'цеї з'найит* (Яб), *кол'їх'е вис'ет* (Дхт), *їек не'в'їстка дес п'риідет* (УсП), *сол'бі сво'їе хоч'ит / а ну'в'їстка сво'їе хоч'ит* (УсП). Таку флексивну форму зафіксовано і в дієслові *бути*: *їбудет в'їс'їмдис'ат* (Шпт), *у вас наї ібудит* (УсП).

1 ос. мн. теперішнього часу оформлена тільки закінченням **-емо** (фон. **-имо**, **-імо**) [АУГПБ, к. 129], як і в літературній мові, таке вживання послідовне: *жи'ємо* / *к'їл'ко жи'ємо* (Двг), *їак і'можим / так жи'ємо* (Шпт), *ми не з'найімо* (Ср), *ми ни їімо / дайімо ід'їтим* (Дх), *миє платиме'мо штрафє* (Яб), *їно'ч'ї ходемо таї іден'ї* (Яб)

3 ос. мн. теперішнього часу позначена закінченням із твердим **-т** на противагу м'якому літературному **-ть**: *їмечут іс'їно* (Двг), *їд'їтиє мал'ї п'лач'ут* (Дх), *приїх'айут на ітац'ї* (Іс), *дерез'їце країдут* (Шпт), *гул'айут іуцулки* (Іс). У низці говірок відзначено паралельне вживання афіксних і безафіксних особових форм, напр., *ход'їт / ход'ї* [АУГПБ, к. 128]. У текстах натрапляємо на такі прояви цього явища, напр. *сол'є і ва'р'є / їїд'є* (Ксл), *молод'ї сїл'д'є на ілавици* (Яб), *там сїл'д'є і'гост'ї* (Яб), *одні ш'ї сїл'г'є* (Дхт), *їд'їти ни хол'т'є* (УсП), *хол'к'є заїїезувати* (Ксл), *їколо т'риц'їт'ї рок'їу спла'ви не іход'а* (Яб), *с ікоу'бка іробл'є лат'ки* (Яб).

Відзначаємо явище творення особових форм другої дієвідміни за типом першої, т. зв. сплутування дієвідмін, напр., *ходити – іходут* [АУГПБ, к. 127], напр., *б'їгом б'їж'їт* (Шпт), *їродич'ї не з'нали / д'є і'їти на'їход'їтси* (УсП), *стол'їут по кут'ках стол'а* (Шпт), *їїісти стар'о му і'мус'їт ідат'ї* (УсП), *тил'пер пла'т'їт і та'києм* (УсП), *їпотим приїход'їт сїс'їди* (Іс), *приїнос'їт с со'боу* (Іс), *сїл'д'їт до іранку* (Іс), *звер'ху мас'їт'їт* (Яб).

Грамотичним маркером гуцульських говірок Північної Буковини вважаємо особливі особові форми дієслова **їхати**. У літературній мові особові форми цього дієслова є суплетивними, натомість у гуцульських говірках послідовно їх утворюють від початкової форми: *їїхайу, їїхайеш, їїхайет, їїхайімо, їїхайите, їїхайут* (Ср). У таких проявах вони поширені в усному мовленні діалектоносіїв, а відповідно – у транскрибованих текстах: *їа їїхайу з і'вами* (Яб), *дес їїхайє ї в'їд'їражен'а* (УсП), *ку'да ц'а ід'їчинка і'варє їїхайє?* (УсП), *ми їїхайімо ідал'ї* (Яб), *ми і'вит:уї їїхайімо* (Яб), *ку'да вас Бох нап'равиу / ту'да ви сол'бі їїхайіти* (УсП). Це явище зафіксоване майже у всіх гуцульських говірках Путильщини.

Звичайно, в усному діалектному мовленні трапляються різні особові форми дієслів, що формують граматичний портрет говірок, напр., *гу'їтуїуц:ї п'риїезно до іПаски / пїтп'їрєтуїут / і'б'їл'їт / к'рашут фай'їш'ї іїейц'а / іпїшут писан'ки /*

пе́чут паски / робл'ут го́луцї́ / насипа́ють студе́нець / ї́дї го́тоўл'ут / ї́д'ет
ўс'о / крим м'н'еса / ўс'о ўже по́робл'ут (Двг).

Щодо часових форм, то саме в гуцульських говірках відзначали збереження давніх дієслівних форм, зокрема перфектних, напр., *пи́саў* / *пи́саўсмих*, *пи́саўсми* [АУГПБ, к. 131], *хо́диўїес*, *хо́дилас* / *хо́див'їс* [АУГПБ, к. 132], *ходи́лсмих* [АУГПБ, к. 133], *слуха́лсми^е(х)* [АУГПБ, к. 135]. На жаль, у сучасних текстах майже не виявлено таких форм, дещо частіше трапляється форма *хо́дили́сми* [АУГПБ, к. 134]. Рідко, але в діалектних текстах відзначено форми давноминулого часу, напр., *Ро́мун'їа шо окупова́ла Буко́вену* *бу́ла* (Ксл), *бу́ло ўс'ако* / *а ўже пре́векли бу́ли^е* (УсП), *ру́мунї^е пишлі* *бу́ле* (УсП), *їа́кби ўа се ўто́пи́ла* / *то ви бу́ли си́дї́ли ў т'у́рмї* (Яб). Як за-свідчує АУГПБ, вони були властивими саме для гуцульських говірок [кк. 136–138].

Майбутній час дієслів у гуцульських говірках утворюють, використовуючи форми допоміжного давнього дієслова *імáти* (*му*, *меш*, *мéти*): *му ро́бити* [АУГПБ, к. 140], *меш чи́тати* [АУГПБ, к. 141], напр., 2 ос. одн.: *ни меш ї́мати зем'н'ї ку́ска* (Ср), *со́роч'ички ни меш ї́мати* (УсП), 3 ос. одн.: *ме в'ї́д ї́мени хо́дити* (Ср), *ї'їт'ко ме си во́дити* (Ксл), 1 ос.мн.: *ї́мемо з'нати* [АУГПБ, к. 143], 2. ос. мн.: *ї́мете слухати* [АУГПБ, к. 144], *а́ну ї́мете ї́бачити* (УсП), 3 ос. мн.: *мут чи́тати* [АУГПБ, к. 145], *шо ї́мама т'во́я* / *шо ї́мо́я мут жу́ритси* (УсП). Варто зазначити, що аналітична форма (*чи́татимеш*, *до́ї́тиме*) не властива як для гуцульських говірок, так і для власне буковинських. На окремій карті відзначено поширення літературних форм, напр., *ї́буде ро́бити*, на всій території Північної Буковини, що закономірно. Можна констатувати, що вони теж поширені в гуцульських говірках, є частотними й заступають давні форми: *ї́будеш менду́вати* (Двг), *ї́буд'имо ї́жєти* (УсП).

Щодо творення видових форм у говірках, то форми дієслів доконаного виду утворюють за допомогою префікса *ви-*, *вид-*, на противагу буковинським і суміжним по-кутським говіркам, де послідовно вживаний префікс *ві-*, що зумовлено насамперед фонетичними особливостями говірок: *ї́вижи́ли* (Двг), *Ру́мун'їа гет видї́їшла вид нас* (Ср), *ї́вїтчут* / *ї́вїсхло* (Яб), *д́ружба вїтпов'їда́є* (Шпт), *ї́вїпустиў да́рабу* (УсП).

Однак іноді натрапляємо на дієслова із префіксом *ві-*, навіть у мовленні одного респондента: *ї́винесли про́дукт'ї ў цу т'рєту ї́хату* (Ср) // *в'ї́дї́лєж'їла ї́т'їфус* (Ср), *ви́жи́вали* // *в'ї́жити тї́ ро́к'ї дужи п'ри́кро бу́ло* (Дх), *т'ри́цїт' в'ї́сїм ро́к'ї ўї́робиў* (УсП), *д'ї́тиї́ ви́куповували* // *не ї́мо́жу в'ї́дог'нати* (Ксл), *при́їшли в'ї́сватали* / *в'ї́д'аласи* (Шпт), *в'ї́ши́вали ру́шнички* (Шпт).

Форми умовного та наказового способів у гуцульських говірках творять за допомогою спеціальних часток.

На жаль, на сучасному етапі рідко трапляються форми умовного способу, утво-рені за допомогою часток *бих* (кк. 147, 149), *бис* (к. 148), *ї́бисте*, напр., *ї́маї́цї бис в'ї́с да́рабу* / *а́бо шо з'разу ї́трафу́вали* (УсП), *о ї́бисте хо́т'їли ўс'о ї́мали* (Дх), *ї́бисте бу́ли^е не наї́шли^е* (УсП), *ї́акї́бисте ў́з'єли ї́оцїту* / *так ї́ того х'лї́ба* (УсП), *би* (*б'ї*, *бие*, *бе*): *би ї́бил'ше сплáвїў зї́їшло* (УсП), *ру́мунї би бу́ли ў́били буч'їм*

(УсП), *б'и ти це лишиў б'и ти не пеў* (УсП), *йа бе тоб'ї шос сказала / але биє ти ни ўб'їжаўсиє* (УсП), *а'бу: а'би ви не за'були* (УсП).

Відзначено також варіанти із діалектною часткою **ко'бу:** *ко'бих знаў* (к. 151), *ко'бис знаў, ко'бисте з'нали* (к. 152): *Господи / ко'би шч'ї та со'роч'ка ни 'була го'това* (УсП).

Щодо форм наказового способу, то в цьому ареалі спостережено варіантність граматичних форм 1 ос. мн.: *ходім, ходімо, ходіте* (к. 153), однак важко визначити, яка є частотнішою. Форми 3 ос. одн. як і на всій території Північної Буковини, за винятком низки говірок уздовж Дністра, утворюють за допомогою частки **наї** (к. 154): *наї 'зидутси* (Ср), *наї 'буди ўна ў тих л'ўдиї* (УсП), *цего наї Бог бо'рониє 'кожного* (УсП), *наї б'уде 'добре и 'темному 'ворогови 'тожи* (УсП).

Зворотні дієслова в гуцульських говірках Північної Буковини утворюють за допомогою частки **си / сие**, а не **с'ї** (к. 155): *ни 'буду жу'ритиси за Йілену* (УсП), *звє'ласи* (Шпт), *ни 'хочетси 'жити* (Двг), *йа не на'д'ї'яласи* (Двг), *ко'л'гос заўйе'заўси* (Двг), *го'нилиси за ним* (Двг), *зах'марилоси т'рошк'ї* (Ср), *с'лужба слу'жиласи* (Ср), *'наша 'церква с'в'ітитси* (Ксл), *'виўци ко'тилиси* (Ср), *'тато з 'мамоў пос'тар'їлеси* (Дх), *л'ўди л'ўбилиси 'ран'чи / то тил'пер ни'навид'етси* (Яб), *'дуже ша'нуєси* (Ксл).

У АУГПБ проілюстровано вживання частки **сие** в препозиції як граматичний варіант лише в говірках Дх, Яб, хоча в діалектних текстах і з інших говірок теж зафіксовано цю частку в препозиції і навіть віддалено від інфінітива: *ўна за 'мени си хо'вайи* (УсП), *'поки ко'л'госп си за'в'із* (Ср), *в'ї'на си по'чала* (Ср), *'виц:и ск'райу йак си вихо'ди'ло* (Ср), *посхо'дили ми си* (Ср), *'д'їти йак се на'пу'ли по'пит пло'ти* (Дх), *йа си ўбер'нула* (Шпт), *'добре шо ви си ни 'в'ітопи'ли о'ба* (Яб), *се не ўтру'їу ни 'б'їси* (Яб), *них'то си не сва'ри'єў* (Яб), *вод'но си с'лавили* (Плс), *си 'сипала жин'тица* (Плс), *си схо'дила рид'н'а* (Ксл), *си скла'дала* (Ксл), *ўни си при'в'єзували* (Ксл), *моло'ко си згор'тайе* (Ксл). Іноді ця частка є семантично надлишковою, напр., *си ни приз'найеси* (Шпт).

Для усного діалектного тексту характерна наявність пасивних форм, напр., *ви'ч'їсувалоси по'в'єсмо* (ДлШпт), *'буч'ї л'р'єлоси на 'групш'ї рушн'їки* (ДлШпт), *добаўйеласи квас'ниц'а* (Плс).

Серед важливих граматичних ознак окреслених говірок на рівні синтаксису є своєрідні прийменниково-відмінкові конструкції. Зауважимо лише на вживанні прийменників, напр., варіантів **т / д // до** із майже безальтернативним вживанням у гуцульських говірках, як і в суміжних покутських, прийменника **т**, напр., *т 'хак'ї, т 'гор'ї* (к. 183), *д 'мин'ї* (к. 184): *приш'ла ўна т 'хат'ї* (Ср, Яб), *триє 'м'іс'ац'ї йа т 'хат'ї йшоў* (Яб), *а'би не'ч'єсте т 'хат'ї ни п'халоси* (Стб), *'ідут д 'гор'ї* (Дхт), *витпро'вадили 'є'го т 'хат'ї* (Дхт). Також фіксуємо лексикалізовану форму *дгорі* 'догори': *'дохтор' Клопер називаўси прихो'диў д'гор'ї* (Ср), *а'ди там д'гор'ї* (Яб), *ро'би'ли д'гор'ї тако 'коло 'хати* (Яб), *там д'гор'ї було 'поли* (УсП). Однак прийменник **до** також уживаний: *пре'хожу до 'хат'и* (УсП), *до 'хати ш'и н'и ди'шоў* (УсП), *прехо'ди'ў на не'д'їл'у до*

‘хати’ (УсП). У мовленні одного діалектоносія трапляється вживання обох форм як варіантних, напр., *п’їшли ми д’дної хати* (УсП) / *сьогодні до хати ни ‘пидиш* (УсП).

Серед часто використовуваних у таких конструкціях відзначимо прийменники *криз* ‘крізь’: *ди‘вилиси криз ко‘ляч на ‘сонце* (Шпт) [БГ, с. 200], *пид* ‘під’: *к‘лади пид ‘ноги ‘ж’ер’єу* (Шпт), *к‘лали пид плит* (ДлШпт), *пид* ‘хату’ (Стб); *с пид* ‘з-під’: *с пид ‘сиру* (Плс).

У системі складного речення характерна і сурядність, і підрядність [1]. Серед підрядних речень значна кількість підрядних мети, оформлених діалектними сполучниками **би**, **а‘бу** (**а‘буе**): *би ‘були та‘кі ‘файні ‘єк ‘сонце* (Шпт), *би с‘татки ве‘лиси* (ДлШпт), *а‘буе ни пус‘кати потил’їфуну‘вали* (УсП); *би не ‘їз’єла во‘да* (ДлШпт), *би ‘маласи при ‘кожмн случай’ о‘пора* (ДлШпт), *а‘бу ‘мертв’ї ‘їїсти ни про‘сили* (Стб), *а‘бу жили ‘ї ‘хак’ї ‘ї ‘пар’ї* (Стб), *а‘бу зле за но‘гами не ‘с’їїелоси* (Стб), *а‘бу вигл’їдало ‘єк коло‘сок* (Яб) та підрядних умови: *їи‘к‘бу’ бу‘ї з ма‘шени поди‘ви‘їси на Ру‘мун’їїу* (УсП), *їа би ‘була там си ли‘шела / к’їст’ки би с‘вої там ле‘шела* (УсП), *до молод’їх ни т’реба м’їш’єтси / би там шо ро‘били на с’в’їт’ї!* (УсП), *а‘бе ви’ шо ро‘бу’єли / ‘нас’їтку н’їчо не даст’!* (УсП).

Емоційної виразності діалектному мовленню надає вживання діалектних фразеологізмів, вплетених у висловлювання: *їс’о ‘шито к’рито* (УсП), *це ‘мало ‘бути кро‘ї з ‘юса!* (УсП); *‘лежич’ї за‘дума‘ї / а ‘сед’ачи зро‘бу’єї* (УсП), *т’рош’їчки ‘ф’їліпом так де‘ви’єлиси* (УсП), *‘єк иє‘райут / так ‘мусим танц’ївати’* (УсП), *‘шоби ти ‘т’ашко зро‘бу’єла / ‘солодко з’їїла і спок’їїно с‘пала* (УсП), *без ‘Бога ни до по‘рога* (УсП), та експресивних вигуків: **е‘їєам’** (Іс): *друж’би к’ричут / ‘е‘їєам’ / і так три ‘рази* (Іс) [БГ, с. 225], **мої**: *мої / ‘дурн’у* (Дхт), **їої**: *їої у‘били би ‘були / ‘Божи боро‘ни* (УсП), **гаї**: *гаї ‘їста‘ваї с кол’їн* (УсП).

Часто вони мають форму побажання або наказу: *їд’ї у‘поперек с’в’їта!* (УсП), *‘Боже боро‘ни’ / би бу‘ї румун вас уздр’їїї* (УсП), *би Бог боро‘ни’ї ‘темного ‘ворога вит та‘к’їх ча‘с’їїї* (УсП), *а‘бе Бог усоко‘тиїї ‘кождого* (УсП); *прос’тиби’! наї Бог п’рийми за ‘ваше здо‘роїїє* (УсП).

Ізглоси проаналізованих граматичних явищ окреслюють унікальність гуцульських говірок Північної Буковини; вони представлені в АУГПБ на аналітичній карті (АУГПБ, к. 189).

Висновки та перспективи дослідження. Докладний огляд транскрибованих діалектних текстів засвідчує, що більшість із давніх граматичних форм актуальні для досліджуваних говірок і сьогодні. Аналіз таких рис уповажнює на виокремлення двох типів граматичної варіантності в гуцульських говірках Північної Буковини: варіантності різних діалектних форм і паралельного використання давніх за походженням діалектних і літературних форм.

Такі варіанти поширені як у мовленні окремого представника діалектного соціуму, так і в говірці як системі, що яскраво ілюструють записані й транскрибовані діалектні тексти.

Граматична варіантність проявляється не лише в існуванні прямих варіантів, а й переважанні використання одних із них над іншими, меншою активністю проявів деяких рис на сучасному етапі буття цього мовно-культурного обширу. Тому важливим аспектом наступних граматичних студій, на нашу думку, є дослідження частотності прояву граматичних варіантів у канві діалектних текстів і з'ясування впливу власне внутрішньомовних чинників на постання такого варіювання в говірках.

Джерела

1. АУГПБ – Герман, К. Ф. (1998). Атлас українських говірок Північної Буковини : у 2 т. Чернівці : Прут. Т. 2. Службові слова. 216 с.
2. БГ – Буковинські говірки : хрестоматія діалектних текстів / укл.: Руснак Н., Гуйванюк Н., Бузинська В. Чернівці : Рута, 2006. 383 с.
3. СБГ – Словник буковинських говірок / ред. Н. В. Гуйванюк, К. М. Лук'янюк. Чернівці : Рута, 2005. 688 с.

Література

1. Герман К. Ф. Сложное предложение в буковинских говорах : автореф. дис. ... канд. филол. наук. Черновцы, 1968. 24 с.
2. Гриценко П. Ю.. Ареальне варіювання лексики. Київ : Наук. Думка, 1990. 272 с.
3. Колеснік Л. Я. Варіювання номінацій людини в українських покутсько-буковинських говірках: монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. 640 с.
4. Павел В. К. Лексическая номинация. На материале молдавских говоров. Кишинев : Штиинца, 1983. 232 с.

References

Sources

1. AUGPB – Herman, K. F. (1998). *Atlas ukrainskykh hovirok Pivnichnoi Bukovyny* [Atlas of Ukrainian Dialects of Northern Bukovina]: in 2 volumes. Chernivtsi: Prut. T. 2. Official words. [in Ukrainian].
2. BG – *Bukovynski hovirky : khrestomatiia dialektnykh tekstiv* [Bukovinian Dialects: an anthology of dialect texts] / ed.: Rusnak N., Huivaniuk N., Buzynska V. Chernivtsi: Ruta, 2006. [in Ukrainian].
3. SBG – *Slovyuk bukovynskykh hovirok* [Dictionary of Bukovinian Dialects] / ed. N. V. Huivaniuk, K. M. Lukianiuk. Chernivtsi: Ruta, 2005. [in Ukrainian].

Literature

1. German, K. F. *Slozhnoe predlozhenie v bukovinskiikh govorakh* [Complex sentence in Bukovinian dialects]: author's abstract. dis. ... candidate of philological sciences. Chernivtsi, 1968. [in Russian].
2. Hrytsenko, P. Yu. *Arealne varyuvannia leksyky* [Areal variation of vocabulary]. Kyiv: Nauk. Dumka, 1990. 185 p. [in Ukrainian].

3. Koliesnik, L. Ya.. *Variuvannia nominatsii liudyny v ukrainskykh pokutsko-bukovynskykh hovirkakh* [Variation of person nominations in Ukrainian Pokuttya-Bukovyna dialects]: monograph. Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho, 2018. 14 p. [in Ukrainian].
4. Pavel, V. K. *Leksicheskaya nominatsiya. Na materiale moldavskikh govorov*. [Lexical nomination. Based on the material of Moldavian dialects]. Chisinau: Shtiintsa, 1983. 19 p. [in Russian].

Список н. пп. та їх скорочень:

Вжн – Виженка, Двг – Довгопілля, ДлШ – Долішній Шепіт, Дх – Дихтинець, Плс – Плоска, Рз – Розтоки, Ср – Сергії, Стб – Стебні, УсП – Усть-Путила, Шпт – Шепіт, Яб – Яблуниця – тепер усі Вижицького району Чернівецької області